

عنوان: تحلیل بروز و نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی در بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده در ایران: ۱۳۷۹-۱۳۹۴

چکیده

مقدمه: بارداری برنامه‌ریزی‌نشده یک مشکل جهانی در زمینه سلامت عمومی است که پیامدهای نامطلوب سلامتی، اقتصادی و اجتماعی برای خانواده‌ها و جوامع به همراه دارد. هدف اصلی این مطالعه، تحلیل بروز و نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده و تغییرات این دو در دو دوره قبل و بعد از تغییر سیاست‌های تنظیم خانواده در ایران بود.

روش پژوهش: داده‌های مورد نیاز برای مطالعه، از سه پیمایش ملی جمعیت و سلامت در ایران در سال‌های ۱۳۷۹، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۴ استخراج شده است. جامعه مورد مطالعه شامل زنان متأهل باردار ۱۵ تا ۴۹ ساله بوده و برای انجام تحلیل‌ها از داده‌های به ترتیب ۱۱۲,۴۰۰، ۲۹,۶۰۹ و ۳۲,۲۶۴ خانوار و ۴,۹۷۶، ۱,۱۲۳ و ۹۰۰ زن در سال‌های ۱۳۷۹، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۴ استفاده شد. برای تعیین عوامل مؤثر بر بروز بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده و نیز تغییرات آن بین سال‌های مورد مطالعه، ما به ترتیب از رگرسیون لجستیک و روش تجزیه چند متغیره استفاده کردیم. همچنین، به منظور اندازه‌گیری نابرابری در بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده و عوامل مؤثر بر آن در هر یک از سال‌های مورد مطالعه، به ترتیب، از شاخص نرمال شده وگ استاف و روش تجزیه وگ استاف استفاده شد. تغییرات نابرابری بین این سال‌ها نیز با استفاده از روش تجزیه بلایندر - اکزاکا مورد ارزیابی قرار گرفت.

یافته‌ها: میزان بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده بین دو سال ۱۳۷۹ و ۱۳۸۹، ۱۳ درصد (از ۳۴/۳ درصد به ۲۱/۳ درصد) و بین دو سال ۱۳۸۹ و ۱۳۹۴، ۱/۳ درصد (از ۲۱/۳ درصد به ۲۰ درصد) کاهش یافته است. افزایش در تعداد تولد نوزاد زنده مهمترین عاملی بود که تأثیر منفی بر کاهش بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده بین دو سال ۱۳۸۹ و ۱۳۹۴ داشت. یافته‌های تحلیل نابرابری در بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده نشان داد که در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۹، نابرابری در توزیع بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده به ضرر فقرا وجود داشته است (اندازه نابرابری در سال ۱۳۷۹، ۰/۱۴۷- و در سال ۱۳۸۹، ۰/۱۴۵- بود). بین دو سال ۱۳۸۹ و ۱۳۹۴، این شکاف نابرابری به میزان ۱۲۰ درصد (از ۰/۱۴۵- به ۰/۰۲۹) کاهش یافته است. وضعیت اقتصادی خانوارها و سن بارداری دو عامل مهمی بودند که بیشترین سهم را در کاهش شکاف نابرابری بین دو دوره داشتند.

نتیجه‌گیری: میزان بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده در بین زنان ایرانی در طول سال‌های مورد مطالعه کاهش یافته است، اما روند کاهش آن پس از تغییر سیاست‌های تنظیم خانواده (سال ۱۳۹۲) کندتر شده است. انجام اقدامات سیاست‌گذاری در بخش سلامت و سایر بخش‌های اجتماعی - اقتصادی کشور برای تشویق زنان بدون تولد نوزاد زنده برای باردار شدن و نیز کاهش خطر بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده در زنان بدون تولد نوزاد زنده، زنان با بیش از ۲ تولد نوزاد زنده قبلی، و زنان در میانه و اواخر سنین باروری می‌تواند روند کاهش این بارداری‌ها را در آینده تسریع کند. نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی در بارداری‌های برنامه‌ریزی‌نشده نه تنها پس از تغییر در سیاست‌های تنظیم خانواده دولت افزایش پیدا نکرده است، بلکه به‌طور کامل برطرف شده است. مهیا ساختن شرایط اقتصادی پایدار برای خانوارهایی که دارای زنان در سنین باروری هستند می‌تواند به حفظ شرایط مطلوب برابری در آینده کمک کند.

واژگان کلیدی: بارداری برنامه‌ریزی‌نشده، بروز، نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی، سیاست تنظیم خانواده، ایران